

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Формування постіндустріальної моделі розвитку економіки нашої держави вимагає інтенсифікації розвитку людських ресурсів, зокрема шляхом формування моделі випереджаючої безперервної підготовки та розвитку „працівників знань”, які й стануть активними агентами поширення інноваційних трансформацій національної економіки.

За сучасних умов відтворення якісних характеристик людських ресурсів може відбуватися як за екстенсивною, так і інтенсивною моделями. Екстенсивним шляхом даний процес відбувається за рахунок зростання кількісних показників освітнього рівня населення. Так, незважаючи на зростання кількісних показників охоплення населення, зокрема, вищою освітою даний процес може відбивати не прогресивні тенденції соціально-економічного розвитку, а бути проявом, за висловом Р. Нельсона та С. Уінтера, “рутинізації”, тобто адаптації соціально-економічної системи до інновацій чи якісних трансформацій, зокрема у сфері людських ресурсів. Даний процес може бути як орієнтованим на потреби традиційної економіки, так і навпаки відбуватися неконтрольовано приводячи до дисбалансу між ринком освітніх послуг та ринком праці. При цьому при поступовому зростанні освітнього рівня населення та відсутності інтенсивного технологічного розвитку економіки даний дисбаланс є закономірним. Інтенсивна, або інноваційно орієнтована модель розвитку якісних характеристик людських ресурсів спрямована на підвищення ефективності їхнього використання в економіці як за рахунок підвищення освітнього та професійно-кваліфікаційного рівня, так і за рахунок формування сучасної технологічної бази та інноваційної інфраструктури національного господарства. За умов зростання якісного рівня людських ресурсів та прискорення темпів старіння професійних знань, в умовах розвитку інноваційної моделі економіки, відбувається не лише зростання ціни робочої сили, а і трансформується зміст трудової діяльності та структура вартості робочої сили. На етапі постіндустріальної економіки не просто фізичні або розумові здібності, а професійні знання стають головною продуктивною силою, за допомогою яких відбувається створення матеріальних та духовних цінностей.

Саме тому, характеризуючи особливості праці сучасних фахівців, необхідно зазначити, що вона має матеріалізуватися в результаті як у формі конкретних продуктів або послуг, так і у формі набутих нових знань та навичок. Тобто, процес засвоєння нових знань працівниками стає такою ж продуктивною діяльністю як і виробництво продукції чи послуг.

При цьому якісний розвиток людських ресурсів має бути обов’язково взаємопов’язаний з поточними та перспективними якісними структурними зрушеннями у розвитку економіки.

Як свідчить практика, сьогодні у світі найбільш динамічний розвиток мають ті регіони, де сформувалися так звані промислові чи інноваційні кластери – комплекси підприємств (промислових компаній, дослідницьких центрів, наукових установ), органів державного управління, громадських організацій тощо. Ці комплекси виступають альтернативою відомому галузевому підходу.

Ось чому у 90-х роках у розвинених країнах, зокрема в державній інноваційній політиці починає превалювати кластерна філософія – уряд концентрує зусилля на підтримці існуючих кластерів та створенні нових мереж компаній, що раніше не контактували між собою. Держава при цьому не тільки сприяє формуванню кластерів, а й сама стає учасником мереж.

При цьому головним результатом інноваційного розвитку наприкінці ХХ ст. стало виникнення у національних господарствах нового організму – національних інноваційних систем, у рамках яких постійно виникають і реалізуються кластери радикальних нововведень, що вимагає не тільки наявності сильної науки й освіти, але й цілого комплексу інших інституціональних умов, які б забезпечували тісну та взаємовигідну співпрацю наукових та освітніх інституцій з підприємствами у різних галузях господарського комплексу.

Таким чином, сучасна інноваційна модель розвитку людських ресурсів має виходити, з одного боку, з необхідності формування інноваційних механізмів випереджаючого забезпечення робочої сили протягом життя необхідними знаннями у відповідності до постійних змін оточуючого соціально-економічного, техніко-технологічного середовища, а з іншого, – створення інноваційної системи на національному та регіональних рівнях, яка буде постійно потребувати таких кадрів.

Серед основних напрямів інноваційного впливу на процеси формування та розвитку людських ресурсів слід визначити такі:

1. Інноваційні заходи щодо модернізації змісту та методів організації функціонування системи вищої освіти у відповідності до сучасних та перспективних потреб постіндустріальної економіки.
2. Формування сучасної системи безперервної освіти, зокрема, шляхом формування системи національних кваліфікацій.
3. Трансформація системи матеріального стимулювання та соціально-економічних умов відтворення людських ресурсів у контексті стимулювання працюючих до свого постійного професійного розвитку.

4. Створення пільгових соціально-економічних умов для формування інноваційної інфраструктури на макро- та мезорівнях: розвиток інформаційно-комунікаційних технологій; стимулювання інноваційної діяльності підприємств; розвитку технополісів, технопарків, венчурних фірм, інноваційних бізнес-інкубаторів тощо). Без цих заходів неможливо сформувати ринковий попит на інноваційні характеристики людських ресурсів.

5. Створення дієвих інститутів захисту та ринку інтелектуальної власності, з метою підняття комерційної та інвестиційної привабливості кваліфікованої праці та інтелектуальних продуктів.

Нагорская М.Н., д.э.н., проф.

Севастопольский национальный технический университет, г. Севастополь, Украина

ОСНОВНЫЕ КРИТЕРИИ ОБРАЗОВАНИЯ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ

Наука как разновидность человеческой деятельности является глобальной по своей сути. В современных условиях превращение науки в производительную силу становится одной из основных закономерностей развития общества. В свою очередь, наука так же должна располагать мощной материально-технической базой. Успех научного поиска сегодня зависит не только от одаренности и опыта исследователя, но и от уровня экспериментального оснащения лабораторий и бюджетного финансирования.

Цели и задачи науки определяются приоритетами социально-экономического развития конкретного государства на определенный период. Очевидно, что вопросы взаимодействия науки и государственных структур являются актуальными, тем более в условиях, когда потребности в научных разработках возрастают, а финансирование явно отстает, от потребностей в научных разработках.

В развитых странах оптимальный уровень затрат на осуществление научно-исследовательских работ, обеспечивающий самодостаточное развитие науки, составляет не менее 2% ВВП. При этом объем финансирования науки обусловлен также значительной величиной самого ВВП. Если страна имеет высокие показатели объемов ВВП, то даже небольшой его процент, направленный на финансирование науки, позволяет обеспечить ее нормальное функционирование и развитие.

В Украине в течение всего переходного периода объем ВВП непрерывно сокращался, поэтому в настоящее время остается пока на недостаточном общем уровне. Отсюда слабое финансирование научно-исследовательских работ, что тормозит развитие НИОКР в стране.

Недостаточный объем финансирования науки во многом определяет низкий уровень ее результативности. В тоже время одним из важнейших критериев эффективности научного творчества является практическая значимость результатов исследования в материальном производстве. Однако, невысокий финансовый потенциал (дефицит средств) промышленного сектора обуславливает низкий спрос на новые научные разработки со стороны субъектов хозяйствования. Кроме того, образовавшийся в переходный период разрыв связи науки и производства, остается до сих пор. Следствием этого является низкий уровень заказа научно-технических разработок и их практического освоения.

Для современной науки важным стратегическим фактором является пропорциональное соотношение между фундаментальными и прикладными научными исследованиями. Динамичность развития науки зависит от уровня (системы) подготовки научных кадров. Эта работа непосредственно осуществляется академиями, отраслевыми институтами, исследовательскими лабораториями и ВУЗами через аспирантуру, магистратуру и другие формы повышения квалификации специалистов.

Растущие требования к подготовке научных кадров обусловили необходимость усовершенствования всей системы обучения в высшей школе, повышения качества подготовки специалистов на основе стимулирования их творческой самостоятельности, дифференцированного подхода в процессе обучения.

Вместе с тем, необходимо отметить неоправданный рост количества высших учебных заведений. Как показывает практика, увеличение их количества не соотносится с повышением качественных показателей. Так, с 1990 г. по 2007 г. число высших учебных заведений возросло с 149 до 351 [1, с.342]. Вместе с тем, наблюдается несоответствие предложения и спроса на квалифицированных специалистов. Ощущается большой недостаток специалистов технических специальностей при избытке выпускников - экономистов, юристов и др. Кроме того, имеем парадокс другого рода: рост численности граждан с высшим образованием не сопровождается адекватным ростом ВВП. Создавшееся положение требует переосмысления и, соответственно, переориентации системы образования. И в этом случае требуется государственное вмешательство, с точки зрения, регулирования процесса подготовки специалистов с учетом приоритетов экономического развития страны.

Сегодня в ВУЗах страны сосредоточен значительный научный потенциал, роль которого в развитии отечественной науки остается значительной. За последние годы наметились заметные сдвиги в сторону увеличения объема научных работ, однако их результативность необходимо наращивать.

Развитие современной науки диктует необходимость усовершенствования планирования организации исследований в ВУЗах, разработку путей и средств осуществления научной деятельности, системы